

En terres valencianes la toponímia menor reflecteix, amb el seu silenci, l'absència de l'ús general del mot, fins i tot en el terreny dels malnoms i sobrenoms; noto que en això hi torna a haver excepcions a l'extrem Sud: «Coves del *Petit*» a Castell-de-Castells, «Ca's *Petit*s a StVicent del Raspeig (1963), però podria ser que es tracti de malnoms de gent del Principat (i fins i tot de gent a qui va quedar un tal malnom: precisament perquè usaven més que llurs comarcans així terme literari, i més afavorit per gent del Nord).

Com pertot en els mots bàsics de la llengua, no farà a penes excepcions a la norma de no entrar en coses de fraseologia i combinacions de mots. *Vi petit* 'vi de poc grau' és cosa poc usada fora de l'Emp.; tanmateix: «d'Épicur --- Diocles diu que ell i els seus deixebles --- no bevien més d' --- un petricó de *vi petit*», Coromines (*Vida Austera* IV, § 2; 1.ª ed., 245; O. C., 748b30) (veg. *PETRICÓ*). A les *petites* 'a la matinada' (perquè 4, 5, 6 són hores o quantitats petites envist 10 ---), és del Nord, si bé no menys del cat. central: «vaig dormir cinc o més hores de carrera fins que --- el moliner obrint --- la finestra, donà pas a una braçada de sol ---. —Sort que el sol ha fet la seva sense esperar que li diguessis: arri!, que, si no, encara fórem a les *petites*», MenVayreda (*Puny.*, t. X, 158 (128)). El *petit* és una part de l'arboradura de la barca de pescar (StPolM.), i la *benda del petit* hi figura com a peça del cordam i velam (1929).

En llatí vulgar fan sorgir una sèrie de mots nous per reemplaçar el gastat i antiquat *parvus*; dels quals només parcialment ens donen notícia certs poetes, gramàtics i inscripcions: Marcial emprà *pisinnus* repetidament (aplicant-lo a una sargantana, i en una altra obra a la *mentula*); una variant *pitinnina* figura en una inscripció romana de 392; *pitulus* es llegeix en l'itinerari d'Antoninus Placentí (S. VI, deu ser *pitulus*, si bé d'altres llegeixen *pitullus*, Pirson, *KJRP* VII, 59); però d'altra banda hi ha *pitinnus* en una inscripció itàlica de l'any 406 (Rossi, *Inscr. Christ.* I, 356; *CIL* VI, 359.15; *ALLG* VIII, 480). Només una part d'aquestes formes ha perdurat en romànic, amb la regular evolució fonètica: hi ha prolongació de les dues primeres, respectivament, en els sards *pisinnu* i *pitinnu/pizzinnu* (cf. M-Lübke, *Zur Kenntnis des Altlogudoresischen*, 22); però en canvi es troben fins avui moltes variants semblants a les mateixes, i a d'altres també trobadisses en ll. vulgar, com *PUSINNUS* (*ALLG* XIII, 160-1) o *Pussina*, ja documentat altres deu vegades, i en data molt antiga, com a nom de persona, en inscripcions de la Gàl·lia oriental (índex del *CIL* XIII), que en una forma de transició amb el ll. clàssic *PUTUS* ha produït el roms. *pujin*.

Ara bé l'ètimon precís de *petit* no és més que una variant sufixal del *PIVULUS* citat, i no es documenta fins a època més aviat romànica, *Pittito Villare* en un doc. gallo-romànic de 751 (Bourciez, *Élém. de Ling. Rom.*, 198); però el caràcter general de *petit* en tots els textos i èpoques de tres llengües romàniques tan copiosament conegudes com el francès, la llengua d'oc i el català, és una prova excellent de gran antiguitat:

en totes tres, en efecte, apareix des dels orígens.

Cas semblant al de l'it., on també és quasi general *piccolo*, homòleg del citat *PIVULUS* si bé amb una diferència consonàntica; i, acostant-se més a les figuracions ja citades en ll. vg., hi ha *piccino* i *picciolo*. I un altre cas paral·lel el veiem en l'expressió hispano-portuguesa de la idea, cast. *pequeño* [S. XII], gall-port. *pequeno* [c. 1215], mossàrab andalusí *Peqenno* [fi S. X], que suposen una base *PIKINNUS* semblant a l'it. *piccino*, sinó que sense palatalitzar la *k*!; i troba un eco a Sardenya en docs. dels Ss. XI a XIII de la plana de Càller o de la zona intermèdia entre el Campidano i el Logudoro (MLWagner, *VRom.* v, 109; *ASNSL* CXXXV, 110-111) i altres llocs. A l'article *PANIQUELLA* hem vist que un diminutiu d'això, **PIKINELLA*, si bé aviat alterat per metàtesi, s'hagué d'estendre per tots els Pirineus occidentals, a tots dos vessants, almenys fins a la Vall d'Aran i el Pallars, aplicat allà i encara en altres zones de la Romània, com a epítet i nom de la mostela.⁴

Altrament la combinació d'uns quants d'aqueixos elements és típica de tota la família romànica en qüestió. Al costat del nostre tipus *PIVITITU* hi ha el sard *pitikku*, amb un altre sufix. Al costat de *piccolo* i de *pitinnu* hi ha formes sardes *pikokku* i *piççokku*; i fins i tot el port. *pêco* 'raquític' (fruits) i 'ximple, imbècil' (gent; cf. port. *parvo* 'idiota'), s'hi deu haver d'encabir en qualitat de forma escapçada de sufix; al costat de l'it. *piccino* topem amb un *picchinco* en el port. dels Açores; en cast. d'Amèrica o familiar, al costat de *petit* i de *pitinnus* trobem *pituso*, *pituto*, *pituco*; junt amb *pequeno* hi ha *pequecho*, *pequerricho* i *pequerrico* en parlars de Galícia del Minho i de Miranda.

No deixa d'haver-hi encara formes on la constant es troba al principi i la fi però no al mig, o bé a la fi i al mig però no al començament: l'aranès i bigordà *pouninn* 'xic, petit' postula una base *PUNNINNU* (amb la típica -NN- final del sard i hispànic) i el port. *menino* exigeix les típiques NN dobles a les darreres síl·labes (*MINNINNU*) però se'n va amb la M- inicial del català *MINYÓ*. En fi, tornem a les dues primeres del nostre *PIVITITU*, amb un adjectiu *pitinnia* que cita Bourciez aplicat a una *arca* en un doc. espanyol de 921, però amb una terminació sens dubte idèntica a la del cast. *pequeño* (*ni = ny* continuant la -NN- doble del castellà-portuguès).

Pel que fa a les etapes inicials de tot això: ¿cap a quina llengua o grup de llengües hem de mirar? S'havia parlat de gal o cèltic (així M-Lübke, *Gramm. d. L. Rom.*, fr., I, 46) segurament recordant-se del tipus **PETTIA*, d'on prové *PEÇA*, i en una època en què es considerava «cèltic» com pràcticament equivalent de «pre-romà», almenys en tant que indoeuropeu. Però ja Jud ho rebutjà rotundament el 1921: «vist el fet que *petit* no es pot separar del *pitinnus* de la inscr. itàlica de 406, ni de *pitulus*, ni del logud. *pitinnu*, ni del castellà *pequeño* (= *picinnus*), com ja veuen Schuchardt (*Vok.*), i Löfstedt (*Philo. Komm. zu Peger. Aetherae*, p. 197), cal sens dubte renunciar del tot a la idea d'un manlleu gàl·lic» (*ARom.* VI, 210). Crec ha-